

prof. dr hab. Jacek Ścibor

Siemianowice Śląskie, 15.10.2024

Kolegium Nauk Humanistycznych

Instytut Muzyki

Uniwersytet Rzeszowski

Recenzja rozprawy doktorskiej

mgr Alejandriny Vazquez Ramirez pt: W poszukiwaniu nowego brzmienia w muzyce wokalne, nietypowej instrumentacji i form muzycznych w ariach operowych, pieśniach i wybranych dziełach współczesnego meksykańskiego kompozytora Jose Enrique Gonzalez Medina.

Niniejsza recenzja wykonana została na podstawie uchwały Senatu Akademii Muzycznej im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku (Uchwała nr 69/2022) z dnia 30 maja 2022 roku oraz Rady Dyscypliny Artystycznej 510.1.72(2)2024 z dnia 24 czerwca 2024 r.

Przedstawione do recenzji dzieło artystyczne wraz z opisem mgr Alejandriny Vazquez Ramirez wykonane zostało pod kierunkiem promotora: prof. dr hab. Ewy Iżykowskiej-Lipińskiej oraz promotora pomocniczego: dra hab. Emilio Bayona.

Tylko ci, którzy ryzykują pójściem za daleko, mogą odkryć, jak daleko można pójść

(T. S. Eliot)

Postęp w sztuce, w tym także i w muzyce polega na tworzeniu nowych wartości wzbogacających świat naszego istnienia. Przykładem tego są dzieła Enrique Gonzalez Mediny. W pracy czytamy: *...jednego z żyjących meksykańskich kompozytorów, którego prace przedstawiały umiejętność przesuwania granic tradycyjnej meksykańskiej muzyki, podczas tworzenia wyjątkowych brzmień dzięki nietypowej instrumentacji i formom muzycznym. Jego prace wpisują się w bogactwo tradycji meksykańskiej muzyki i kultury, pokazując również technikę współczesnej muzyki klasycznej. Dzięki temu, przedstawia on wysublimowany język muzyczny, który może być innowacyjny, ale bardzo przystępny.* Utwory przedstawione jako dzieło artystyczne oraz ich opis kierują uwagę czytelnika ku refleksjom szczególnego typu. To one nadają indywidualne piętno, tworzą utwory jednostkowe, niepowtarzalne - tak jak niepowtarzalna jest wizja prawdziwie artystyczna. Kompozycje znanego już dziś twórcy Enrique Gonzalez Mediny cieszą się uznaniem i wysoką oceną. Jestem

przekonany, że współczesny nam czas stwarza możliwości na efektywne propagowanie szeroko rozumianej sztuki, w tym wokalne z uwzględnieniem całego kontekstu społeczno-kulturowego. Efektywne upowszechnianie wartości muzycznych choćby na przykładzie rozprawy doktorskiej Alejandriny Vazquez Ramirez dociera do wrażliwości dzisiejszego odbiorcy, bądź przyczynia się do rozwoju jego wrażliwości. Obecnie dające się zauważyć zmiany zainteresowań muzycznych słuchaczy wynikają nie tylko z przelotnej mody, ale również z nasycenia tradycyjnymi, prostymi schematami maggiore/minore. Współczesny odbiorca wysokiej kultury potrzebuje między innymi: muzyki odpowiadającej jego potrzebom ruchu, temperamentu, młodzieńczej spontaniczności. Czyli tego wszystkiego, co serwuje nam Jose Enrique Gonzales Medina. Po nasyceniu odbiorców najprostszymi wzorcami melodycznymi i rytmicznymi jak widać wyzwolona zostaje nowa fala zainteresowań muzycznych. Chodzi mi głównie o dwojaki stosunek do muzyki współczesnej. Z jednej strony twierdzimy, że jest ona niezrozumiała, niemelodyjna, jakaś inna, z drugiej natomiast - świadomie lub podświadomie darzymy tę muzykę i jej twórców szacunkiem, uznając, że być może kryją się tu wartości, których my nie rozumiemy. Bywa tak, że najeczęściej owe dzieła wyrastają poza nasze doświadczenia, poza nas. Nie można dzisiaj zajmować się ocenianiem kultury muzycznej i jej zdobyczy, ograniczając pole doświadczeń do jednego wybranego gatunku muzycznego choćby striete opery. Osądzanie czy ocenianie szeroko rozumianej współczesności zwłaszcza w sztuce jest rzeczą wyjątkowo ryzykowną. Kryteria wartościowania często ulegają zmianom: zmienia się tym samym hierarchia wartości. To nie innego jak poczucie historyzmu nauczyło nas wstrzeźliwości w ocenianiu czasu teraźniejszego sztuki. Jeśli odczuwamy potrzebę kontaktu z dziełem sztuki lub potrzebę taką chcemy sobie wypracować, by świadomie rozwijać własne życie wewnętrzne, swoją osobowość - to nie sposób pominąć rozrachunku z własnym poczuciem artystycznej współczesności. Czasy się zmieniają, odbiorcy są zupełnie inni. Nie gramy ani nie śpiewamy dla rówieśników choćby Mozarta czy Verdiego. Wydaje mi się, że właściwą drogą jest rozszerzanie języka i brzmień muzycznych. Należy eksperymentować, szukać nowych środków wyrazu. Inspiracje w przypadku Enrique Gonzaleza Mediny stają się punktem wyjścia, pomysłem na muzykę. Jest to zestaw tekstów, do których rodzi się muzyczny pomysł. Muzyka Enrique Gonzaleza Mediny jest otwarta, nie tylko zyskuje ale i współbrzmi. Zaprzyjaźnia się z innymi dziedzinami sztuki (poezja i literatura).

Recenzowana rozprawa w ogólnym ujęciu ma klarowną, logiczną strukturę - podział i kolejność prezentowanych treści są właściwe. Opracowanie składa się z części wstępnej, teoretycznej, przedstawienia problemu oraz sposobu jego praktycznej realizacji i podsumowania. Technika pisania pracy może pozostawić pewien niedosyt bowiem zdarzają się:

a) błędy edycyjne (typograficzne). Na końcu akapitu jednoliterowe wyrazy typu: a, i, z, w, o (tzw. sieroty)

b) pleonazmy (masło maślane) przykład: *we wspomnieniach wspomina w Ameryce amerykański kompozytor*

c) liczne kolokwializmy typu: *jako takich/zakres partii wokalnych waha się* itp.

d) błędy stylistyczne

e) błędy literowe

f) zła odmiana przez przypadki

g) pisanie w pierwszej osobie typu: *dla mnie/odkryłam/natychmiast mnie porwał*o itp.

Powyższe wady w przypadku obeokrajowca mają znaczenie zdecydowanie drugorzędne.

Opis dzieła artystycznego zawiera 379 stron, wliczając zarówno część właściwą, jak i spis rzeczy wraz z załącznikami. Autorka odwołuje się w opisie do pozycji literatury głównie zagranicznej. Dobór literatury jest prawidłowy. Należy zauważyć, że doktorantce znane są opracowania najważniejsze, kluczowe dla przedstawienia tematu czytelnikowi w sposób jak najbardziej dokładny. Autorka obrany przez siebie temat porządkuje, systematyzuje i analizuje. W pracy m.in czytamy: *Dzięki temu cała część naukowa tej pracy wzbogacona została o informacje z bezpośredniego źródła*. Czytelnik otrzymuje kompendium wiedzy. Praca zaopatrzona jest w obszerny wykaz pozycji bibliograficznych. Jest pionierska, cenna, potrzebna. Jest owocem zmudnych, długotrwałych poszukiwań. Alejandrina Vazquez Ramirez wypełnia swoją pracę sporą luką naszej wiedzy o twórczości kompozytorskiej Enrique Gonzáleza Mediny i o jej wykonawstwie w sposób praktyczny. Przedstawiona praca kieruje rozważania na temat współcześnie powstałej muzyki wokalne i wokalnie-instrumentalne, a ściślej przypomina o różnorodnym pojmowaniu tej współczesności i wynikających stąd skutkach. Dotyczy również problemu szeroko rozumianego upowszechniania wysokiej kultury muzycznej. Znajduje urzeczywistnienie idei integracji przez sztukę ludzi różnych narodowości i kultur. Jak widać pojęcie muzycznej prowincji zdaje się w naszych czasach zasadniczo zmieniać swój zakres i sens. To ważna problematyka z poznawczego i praktycznego punktu widzenia co wynika z postępujących procesów globalizacji. Praca staje się przyczynkiem do zgłębiania mało znanej literatury wokalne zarówno przez studentów jak i profesjonalnie wykształconych śpiewaków. Mamy niewiele w naszym piśmiennictwie wyczerpujących lektur metodycznych, jak również pozycji muzykograficznych, które byłyby pomocne w zrozumieniu i przybliżeniu twórczości Enrique Gonzáleza Mediny. Okazją staje się cenna praca doktorska wraz z opisem dzieła artystycznego Pani A. V. Ramirez zatytułowana: *W poszukiwaniu nowego brzmienia w muzyce wokalne, nietypowej instrumentacji i form*

muzycznych w ariach operowych, pieśniach i wybranych dziełach współczesnego meksykańskiego kompozytora Jose Enrique Gonzaleza Mediny.

Dzieło artystyczne

Płyta składa się z siedmiu opusów napisanych przez współczesnego meksykańskiego kompozytora Jose Enrique Gonzales Medine. Powstały one w latach 2001-2021. W całości napisane na sopran, z dużą różnorodnością zespołów, od duo gitarowych po fagot i fortepian. Nagrania powstały w czterech salach koncertowych/studiach w Polsce i Meksyku, pomiędzy październikiem 2021, a lipcem 2022. W proces nagraniowy zaangażowane zostało 25 osób, w tym muzycy, śpiewacy, reżyserzy dźwięku oraz sam kompozytor.

Track 1. 5'21"

Yo soy la musica (Jestem muzyką), prolog z opery *Serafina and Arcangela Op. 13 (2001)*, libretto - Dennis, J. Carlie (1946-2019), na sopran, gitarę, wiolonczelę i kongi.

Alejandrina Vasquez, sopran

Ksawery Jastrzębski, gitara

Piotr Rościszewski, wiolonczela

Mateusz Zawadzki, kongi

reżyseria dźwięku: Justyna Popiel

asystent reżysera: dźwięku Mikołaj Grzebiniowski

Nagrane w Studio II Polskiego Radia, Warszawa, Polska, lipiec 2022

Track 2-6. 15'02"

Op. 18 Rosiniana (2003) cykl pieśni do poezji Rosiyya Conde, na sopran, tenor, dwie gitary.

I. Illusionismo, sopran

II. Con guante blanco, duet

III. De preferencia, tenor

IV. Tinta Negra, sopran

V. Circunvolucopia, duet

Alejandrina Vasquez, sopran

Noe Moreno Gonzalez, tenor

Winfried Kellner Lassard, I gitara

Ramon Andrade Virgen, II gitara

reżyser dźwięku: Antonio Sepulveda

asystent reżysera dźwięku: Rafael Teran i Eduardo Moreno

Nagrane w Teatr Uniwersytecki w Colima, Meksyk, październik 2021

Track 7. 3'58"

Op. 22 The song of the hours wersja koncertowa (2004) arietty z opery dziecięcej *How Namita learned to make flan. Op.20 (2003)*, libretto - Campbell Geeslin (1925-2016).

Alejandrina Vazquez, sopran

Ksawery Jastrzębski, I gitara

Darek Lampkowski, II gitara

Cuithuac Rangel, dzwonnki

reżyseria dźwięku: Justyna Popiel

asystent reżysera dźwięku: Mikołaj Grzebieniowski

Nagrane w Studio II Polskiego Radia, Warszawa, lipiec 2022

Track 8-12. 10'31"

Op. 23 Cinco canciones tijuanaenses czwarta wersja (2022). Pięć pieśni Tijuana. Cykl pieśni na sopran, klarnet i fortepian

I. El amor viene prisa, wiersz Alfonso Garcia Cortez

II. De preferencia, wiersz Rosina Conde

III. Tango, wiersz Roberto Castillo Udiarte

IV. Que fue de la ciudad, wiersz Alfonso Garcia Cortez

V. Al menudo, wiersz Facundo Bernal Lopez (1883-1962)

Alejandrina Vazquez, sopran

Marcin Orliński, klarnet

Adam Mikołaj Goździewski, fortepian

reżyser dźwięku: Igor Świerczyński

Nagrane w Studio II Polskiego radia, Warszawa, czerwiec 2022

Track 13. 4'15

Op. 25 Con calidad, mas se vende el pan (Dzięki jakości sprzedaje się więcej chleba)

Wersja koncertowa (2005) duetu z opery *Serafina y Arcangela, Op.13 (2001)* na sopran, bas, skrzypce, fagot i fortepian

Alejandrina Vazquez, sopran

Michał Wojciech Kijewski, bas

Santiago Rodriguez, skrzypce

Marcin Orliński, klarnet

Adam Mikołaj Goździewski, fortepian

reżyseria dźwięku: Igor Świerczyński

Nagrane w Studio II Polskiego radia, Warszawa, czerwiec 2022

Track 14-16. 9'17

Op.32 Canto Marino (2008) (Pieśń Morza) cykl pieśni na sopran i kontrabas

I. Oh, marinero

II. Ven, sálvame de las profundidades

III. Si vieres al marinero

Alejandrina Vazquez, sopran

Marek Romanowski, kontrabas

reżyseria dźwięku: Grzegorz Stec

Nagrane w Kameralnej Sali Koncertowej Narodowej Orkiestry Symfonicznej Polskiego Radia NOSPR, Katowice, październik 2021

Track 17-18. 9'19

Op.34 Canciones para practicar su ingles (Pieśni do ćwiczenia angielskiego) - druga wersja (2021). poezja Kim Addonizio. Na sopran, marakasy, klawesy, skrzypce, altówkę, wiolonczelę i fortepian

I. *What do women want?*

II. *Forms of love*

Alejandrina Vasquez, sopran

Dominika Orliński, skrzypce

Dominika Kotlicka, altówka

Małgorzata Szydłowska, wiolonczela

Mateusz Zawadzki, klawesy i marakasy

Adam Mikołaj Goździewski, fortepian

reżyseria dźwięku: Justyna Popiel

asystent reżysera dźwięku: Mikołaj Grzebieniowski

Nagrane w Studio I Polskiego Radia, Warszawa, lipiec 2022

Doktorantka legitymuje osiągnięcia kompozytorskie Enrique Gonzaleza Mediny, które są wizytówką Meksyku w świecie - także w Polsce. Zyskują uznanie i wymierne korzyści zarówno na polu artystycznym, naukowym oraz dydaktycznym. Muzyka tego kompozytora jest nie tylko czystą konstrukcją artystyczną, jest niewątpliwie czynnikiem poszerzającym wyobraźnię, rzecz tak bardzo ważną. W pracy czytamy: *Analizując repertuar muzyczny Jose Enrique Gonzalez Mediny, szybko staje się jasnym, że około 62% poświęcone jest muzyce wokalne...* Uzyskanie kompleksowych informacji na temat tych prac okazało się jednak wyzwaniem, gdyż dostępne źródła były fragmentaryczne i rozproszone. Część informacji zaczerpnięto z fizycznych, niecyfrowych źródeł zachowanych przez kompozytora, inne zaś z częściowych katalogów internetowych lub okazjonalnie z publicznie dostępnych materiałów drukowanych.

Logika konstrukcji każdego z prezentowanych dzieł na płycie została interesująco wyeksponowana przez artystkę, co dało każdej interpretacji większej przejrzystości. Dobra technika śpiewu, nienaganna intonacja oraz niezwykle zintegrowane, spójne brzmienie przy zachowaniu samodzielności i wielobarwności głosu Pani Alejandriny Ramirez wraz z towarzyszącymi jej

osobami czy też zespołem akompaniującym to mocna strona płyty. Bohaterka nagrania wnosi duży ładunek emocjonalny swoim wykonaniem niemalże do każdej przedstawionej na krążku propozycji. Słuchanie owego dzieła artystycznego dostarczyło mi dużej satysfakcji od strony wokalnemuzyycznej. Doktorantka potrafi trafnie zinterpretować tekst ale także i oddać zawartość w muzyce. Mam tu na myśli dramatyczną ekspresję, innym razem lekkość i elegancję. To wszystko sprawia, że z prezentowanej muzyki wypływa tu coś więcej - nie tylko gra dźwięków i brzmień. Z pełną świadomością dąży w swym przekazie do celu, sprawiając, że odbiorca jest absolutnie pewny iż usłyszał to, co chciał przekazać jej twórca. W wykonawstwie Alejandriny Vazquez Ramirez slychać szczere natchnienie, co zapada odbiorcy głęboko w duszy i umyśle. Są kompozytorzy, których bogata osobowość i temperament artystyczny wymagają uprawiania równolegle rozmaitych nurtów twórczości muzycznej. Do nich właśnie należy Enrique Gonzalez Medina.

Doktorantka poprzez dobór tak ciekawego materiału potwierdza swe predyspozycje do interesujących prezentacji nieznanej nam literatury wokalnej. Jak slychać z nagrania płytowego dzieła artystycznego kompozytor zwraca uwagę na sprawę rytmu, pulsacji rytmicznej, tej która obecnie najbardziej odpowiada potrzebom ludzi naszego stulecia. Również inne elementy utworów muzycznych Mediny zostały wyraźnie wzbogacone jak: melodyka, harmonia itd. o czym dokładnie możemy dowiedzieć się z treści pracy doktorantki. Zostały one rozbudowane, przez co stały się też w pewnej mierze bardziej wartościowe pod względem estetycznym. Proces tej ewolucji muzycznej samego kompozytora został przez odbiorców zaakceptowany, licznie nagradzany, co niewątpliwie świadczy o rozwoju gustu i potrzeb dźwiękowych artystów kreujących jego dzieła.

Utwory Jose Enrique Gonzaleza Mediny uważam za wysokogatunkowe w sensie estetycznym. Przedstawiona płyta to jedna z możliwości odprężenia jednocześnie wzbogacającego psychikę i sferę doznań. Praca autorska Pani Alejandriny Vazquez Ramirez powinna wpłynąć na szerszą akademizację pedagogiki wokalnej w Polsce, wyraźnie podnieść poziom informacyjno-estetyczny wielu odbiorców kultury wysokiej. W pracy autorka pisze: *Wierzę, że muzyka Gonzalez Mediny warta jest studiowania i poznania w większej skali niż granice Ameryki Południowej.*

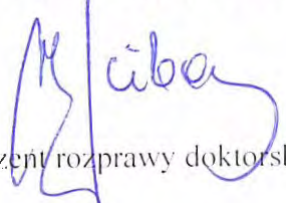
W przypadku muzyki minionych epok w jej percepcji pomaga słuchaczom choćby bardzo bogata tradycja koncertowa i fonograficzna. Wykonawca dzieł Mozarta, Donizettiego czy Verdiego nie musi przekonywać odbiorcy do ich wartości. Zrobiły to za niego długie lata istnienia tych utworów w kulturowej świadomości wielu pokoleń. Gdy jednak mamy do czynienia z muzyką XX czy XXI wieku, rola twórcy i odtwórcy staje się nad wyraz odpowiedzialna. Rzetelne stawianie czoła owej odpowiedzialności jest ogromnie trudne. Tego zadania podjęła się doktorantka Alejandrina Vasquez Ramirez. Autorka pisze: *Jose Enrique Gonzalez Medina ukazuje w swoich kompozycjach muzyczny*

synkretyzm Meksyku. Zmaterializowany = połączenia wpływów rdzennych, europejskich, afrykańskich i innych. Ta fuzja dała początek zróżnicowanemu i pulsującemu dziedzictwu muzycznemu. Gonzalez Medina ukształtował swój własny styl, tworząc wyjątkową i dynamiczną tożsamość muzyczną, która przywołuje wielokulturowy wymiar kraju z którego pochodzi.

Konkluzja

Przedstawiona rozprawa doktorska wraz z dziełem artystycznym prezentuje ogólną wiedzę teoretyczną w zakresie twórczości kompozytorskiej oraz umiejętności praktyczne związane z wykonawstwem utworów Enrique Gonzaleza Mediny. Całość pracy świadczy o tym, że doktorantka wykazała umiejętność samodzielnego poszukiwania materiału, jest w stanie zaprojektować proces badawczy, pozyskać i opracować materiał, a następnie wykonać go w sposób praktyczny. Powyższa rozprawa Alejandriny Vasquez Ramirez stanowi oryginalne rozwiązanie problemu zdefiniowanego w tytule jak i celu. Pomimo wskazanych w recenzji pewnych niedociągnięć (mających w dużej mierze charakter polemiczny), w pełni spełnia ona kryteria stawiane rozprawom doktorskim. Dzieło artystyczne wraz z jego opisem i tłumaczeniem na język angielski oceniam pozytywnie. Dlatego też wnioskuję do Rady Dyscypliny Artystycznej Akademii Muzycznej im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku o dopuszczenie mgr Alejandriny Vasquez Ramirez do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

prof. dr hab. Jacek Ścibor

recenzent rozprawy doktorskiej

Siemianowice Śląskie, 15.10.2024